

ROZVOJ VYBRANÝCH STUDIJNÍCH KOMPETENCÍ (OSOBNOSTNÍ POVAHY) U STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL - ZKUŠENOSTI Z FRANCIE

Louis Basco*, Martina Cichá**

- * Laboratoire Culture et Communication (Axe médiations éducatives et didactiques), Université d'Avignon, Francie,
- ** Katedra antropologie a zdravotvědy, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Souhrn

Šance studentů uspět na vysoké škole jsou ovlivněny četnými faktory. Kulturní a socioekonomické rozdíly mezi jednotlivými studenty jsou značné. Je proto nutné vytvořit podmínky, které jim umožní osvojit si schopnosti nezbytné k úspěchu při studiu. V kontextu francouzské pedagogické reality zde nabízíme jednu z možností, jak pedagogicky podpořit rozvoj osobnosti studenta. Zkušenosti z Francie by mohly být přínosné i pro Českou republiku, která je nyní sice v jiné situaci, avšak směřuje k podobným změnám ve vysokoškolském vzdělávání, kterými v minulosti prošla Francie, tj. k rozšířenému přístupu k vysokoškolskému vzdělávání a k jeho opravdové demokratizaci, tedy i k nárůstu počtu vysokoškolských studentů.

Klíčová slova

Noví studenti, osobnost studenta, plán studenta, kompetence.

Summary

Developing (personality-related) learning skills in higher-education students: Experience from France

The chances of students to succeed in higher education are influenced by numerous factors. There are significant cultural and socioeconomic differences among students. It is, therefore, necessary to create conditions that will enable them to acquire the skills necessary for their academic success. In context of French pedagogic reality, we present one of the possibilities of pedagogic

guidance in formation of student development profile. Experiences from France could benefit also the Czech Republic, even though it currently faces a different situation. However, the Czech Republic also progresses towards similar changes in higher education as France, that is, broadening of access to higher education and its true democratization, which also entails the increase in numbers of college students.

Key words

Student novices, student personality, student plan, competence.

Úvod

Na počátku minulého století bylo ve Francii kolem 40 000 vysokoškolských studentů, na začátku padesátých let o něco málo více než 200 000. Dnes jich jsou v různých institucích, které poskytují pomaturitní vzdělání, zapsány více než 2 000 000.

Francouzský systém vysokého školství je poměrně složitý. Je to dáno především existencí dvou sítí institucí, tzv. velkých škol a odborných vzdělávacích institucí (filières technologiques) a univerzit, jejichž fungování se řídí odlišnými normami. Organizace studia na vysokých školách a podmínky přijímání studentů jsou odlišné podle povahy instituce a jejich vzdělávacích cílů. Zatímco první rok univerzitního studia ve Francii je přístupný bez výběru, přijetí do tzv. velkých škol a odborných vzdělávacích institucí se řídí procesem výběru prostřednictvím přijímacího řízení nebo na základě předložených dokumentů. (Cohen, 2001)

Po složení maturity má student automaticky nárok na studium na vysoké škole (université). Může jít buď na klasickou univerzitu (jako je Sorbonne, École normal supérieure a mnohé další), nebo může nastoupit na specializovanou univerzitu technického zaměření (Institut universitaire technique – I. U. T.). Vedle I. U. T. a klasických univerzit jsou ve Francii ještě elitní specializované školy, s velmi obtížnými přijímacími zkouškami. Mezi ně patří např. École nationale d'administration – ENA. Absolventi těchto škol tvoří politickou a administrativní elitu země.

Studium na klasických univerzitách se dělí na tři cykly. Po absolvování prvního cyklu, který připomíná naše bakalářská studia, obdrží student diplom všeobecných univerzitních studií (Diplôme d'études universitaires générales –

DEUG). Druhý cyklus odpovídá našim navazujícím magisterským studiím. Po jeho absolvování student získává klasický diplom (Maîtrise). Jeho obdobou jsou diplom absolventa specializovaného vysokoškolského studia (Diplôme d'études supérieures spécialisées - DESS), diplom tzv. prohloubeného studia (Diplôme d'études approfondies - DEA), event. různé inženýrské diplomy na tzv. velkých (technicky zaměřených) školách. Studium ukončené DESS je přípravou na výkon určitého povolání, zatímco studium směřující k získání DEA je přípravou na výzkum. Všichni absolventi druhého stupně vysokoškolského vzdělání si posléze mohou udělat doktorát (Doctorat).

Šance uspět na vysoké škole, zejména u zkoušek v prvním ročníku, jsou ovlivněny četnými faktory. Univerzity přijímají studenty z řad populace, která je někdy velmi rozdílná, dokonce i v rámci jednoho oboru. Všichni studenti však nejsou předem informováni o tom, co se od nich na vysoké škole očekává. Často jsme proto svědky značných nesnází studentů, kteří při svém nástupu na univerzitu objevili zcela „nový svět“ fungující podle nových pravidel, na která nebyli připraveni. Tato neznalost nového institucionálního a společenského rámce, v němž se mají noví studenti nadále rozvíjet, u nich může způsobit nejen špatné přizpůsobení se univerzitnímu prostředí, ale může též negativně ovlivnit kvalitu jejich práce a jejich studijní výsledky. Tuto skutečnost je třeba vzít na vědomí.

Vycházíme z předpokladu, že existuje vztah mezi kulturními a socioekonomickými podmínkami (které jsou „nezávislou proměnnou“) a studijní úspěšností (která je „závislou proměnnou“). Proto se domníváme, že ke studentům prvních ročníků, kteří přicházejí z velmi různorodého kulturního prostředí, někdy dosti vzdáleného akademickému prostředí, je třeba uplatnit zvláštní přístup, že je důležité nabídnout jim takové studijní programy, které by jim umožnily získat kompetence nezbytné k úspěšnému studiu na vysoké škole. Je nezbytné, aby všichni studenti byli informováni o základních zásadách „pedagogické dohody“, která je váže k jejich studijnímu oboru.

Vzhledem k tomu, že se v posledních letech „změnili studenti“, je třeba, aby se změnily i univerzity, aby se přizpůsobily mnohem větší rozmanitosti svých posluchačů. Objevují se nové úkoly, a to především v souvislosti se zaváděním reformy vysokoškolských studií (rozdělení na studium bakalářské, magisterské a doktorské). Jak učinit studenta odpovědným za zápis ke studiu, který provedl? Jak mu umožnit výběr jiného, vhodného oboru? Jak zahrnout studenta do systému vzdělávání, se kterým bude muset souhlasit? Jak umožnit studentovi, aby co nejlépe zhodnotil své šance na úspěch? Klíčovou otázkou je, **jakým způsobem**

může být na univerzitách zaveden plán rozvoje osobnosti studenta, jehož cílem bude co nejlépe využít šance studenta na úspěch získáním tzv. transverzálních kompetencí?

Univerzita v Avignonu (v kraji Vaucluse ve Francii) praktikuje již od září 1998 „moduly tvorby osobního plánu studenta“ v rámci novelizace systému vysokoškolských diplomů DEUG a zavádí je do nového systému vysokoškolských studií (program bakalářský, magisterský, doktorský). Po univerzitách se v praxi žádá, aby nabídly studentům hned od prvního semestru vzdělávací programy umožňující jim vytvořit si svůj osobní plán, čímž by se podpořila úspěšnost studentů a snížil by se počet studentů, kteří opouštějí univerzitu bez možnosti přejít na jiný obor. Tento „modul tvorby osobního plánu studenta“ vychází z předpokladu, že existuje úzká vazba mezi úspěšností a metodologií univerzitní práce. Není vyloučena ani možnost přechodu studentů na jiný obor. Tento modul si proto klade dva hlavní cíle:

- úspěšnost díky práci rozvíjející přemýšlení „o své osobě“, podporující na jedné straně lepší znalost sebe sama a na straně druhé tvorbu kompetencí výkonného a uvědomělého studenta;
- vyhlídky na pomoc při volbě studijního zaměření (navštěvování určitého kurzu), nebo při změně oboru na univerzitě či v jiných vzdělávacích zařízeních.

„Osobní plán studenta“ musí studentovi umožnit vytvořit si studijní plán, což mimo jiné znamená dobře se seznámit s nabízenými kurzy, z nichž si student vybírá. Díky tomu má student zároveň zjistit, v jakých povoláních se může po dokončení zvoleného kurzu uplatnit. „Osobní plán studenta“ se tak přímo podílí na volbě jeho budoucího profesního zaměření.

Struktura projektu rozvoje osobnosti studenta

Celý proces probíhá ve třech hlavních fázích. Studenti jsou rozděleni do skupin maximálně po třiceti členech (tzv. velkých skupin) na jednoho vyučujícího.

Úvodní fáze

Práce začíná úvahou nad tím, co student absolvoval před svým nástupem na univerzitu. Každý student je vyzván k tomu, aby se zamyslel nad tím, čím až dosud prošel, a aby vybral ty momenty, o nichž si myslí, že ho vedly k zápisu

do prvního ročníku. Poté má v jakékoli podobě (ve formě schématu, obrázku, ...) konkretizovat významné fáze, události, příležitosti, ... ve svém životě, které mohly ovlivnit to, že se rozhodl zapsat na univerzitu.

Během této fáze se pracuje střídavě ve velké skupině (viz výše) a v malé (tříčlenné) skupině. Při práci v tzv. malé skupině mohou „důvody zápisu“ na univerzitu jasněji „vystoupit na povrch“. Student si musí uvědomit kompetence, kterých nabyl už během své dosavadní školní docházky.

Cílem další fáze je naučit se mluvit o sobě pozitivně (v pozitivních výrazech). To je základem vlastního obrazu, který si každý člověk vytváří. Uvědomit si v pozitivním smyslu, čím se jako jedinec odlišuji od ostatních, je to, co vytváří mou originalitu. Žádný vzdělávací, tím spíše profesní program nelze vytvořit bez pozitivního obrazu sebe sama. To je základní podmínkou pro to, aby se student stal aktivním konatelem při vytváření svých rozhodnutí.

Proces pokračuje rozvojem sebepoznání. Student se musí naučit mluvit o sobě a vyjádřit slovy to, co charakterizuje jeho osobnost. Takto je možno prohloubit svůj vlastní obraz a sebeúctu. Vlastní obraz se vytváří postupně, s vývojem a pocity nejistoty. Mladý člověk s obrazem sebe sama spojuje také pozitivní nebo negativní hodnocení vlastní osoby, které nazýváme „sebeúctou“. Student se učí osobní bilanci, sebehodnocení, poznání sebe sama, učí se ovlivňovat svůj vývoj ve vztahu k ostatním.

Proces rozvoje sebepoznání intenzivně probíhá ve vztahu ke skupině. Práci s rysy osobnosti se rozvíjí sebereflexe: „Jak vidím sám sebe? Co si myslím o sobě? Jak mě vidí ostatní? Co si o mně ostatní myslí?“

Tím, že se budeme zajímat o druhého, budeme pracovat na vytváření vlastního i společenského obrazu a analyzovat rozdíly, které mezi oběma obrazy existují. Rozdíl mezi „mocí prostředí“ a „osobní mocí“ stojí za zmínku především v souvislosti s životními situacemi, v nichž by bylo žádoucí uplatnit svou osobní moc.

Každý člověk je nositelem jistého počtu hodnot, které se liší jedna od druhé, tedy i od jednoho jedince k druhému. Přivést studenty k poznání, které hodnoty jsou pro ně nejdůležitější, jim umožňuje uvědomit si, jakou roli mohou tyto hodnoty hrát v jejich každodenním chování, při jejich rozhodování. Je nepochybné, že osobní hodnoty každého člověka mají implicitní a důvěrný charakter. Tento „výzkum“ osobních hodnot studenta vede k lepšímu poznání sebe sama, tedy k lepší volbě jeho studijního či profesního zaměření.

Aby bylo sestavení „osobního plánu studenta“ úspěšné, musí se student opřít i o schopnosti, kterých již nabyl nebo které právě získává. Je také nezby-

né provést rozbor kompetencí, které student ještě nemá, ale které považuje za důležité získat, včetně mimouniverzitních zkušeností a aktivit. Jejich efektivní uvědomění umožňuje prověřit svoje schopnosti, které jsou nezbytné pro splnění zadaných úkolů. Těmito úvahami se zabýváme v průběhu celého studia.

Dostatečný čas je třeba věnovat představám studentů o tom, co to je být studentem, konkrétně studentem zvoleného oboru. Cílem je pomoci studentovi pochopit, co je cílem jeho vzdělávání, a to jak z jeho vlastního hlediska, tak z hlediska instituce, která mu umožní daného vzdělání dosáhnout. Přitom je využíváno originální pomůcky, kterou je erb. Tento nápad jsme si vypůjčili od André de Perettiho, který poprvé navrhl využití erbu v této souvislosti v roce 1983 v *Revue des Amis de Sèvres*. Erb zde definuje jako „jednoduchou techniku s projekční dimenzí. Nabízí jedincům nebo podskupinám vyplnit pole štítu figurálními nebo nefigurálními kresbami či návrhy znázorňujícími důležité součásti vidění sebe sama nebo kolektivní přináležitosti“. (Perreti, 1983)

Pro specialisty v heraldice slovo erb (blason) ve staré francouzštině znamená „štít“, „slávu“ a „krásnou oslavnou řeč“. „*Již jen samotným svým tvarem je erb emblematickou figurou vyvolávající představu lidského srdce, to jest místa, v němž se nachází duševní vědomí člověka a jeho svoboda.*“ (Sorval, 1981, s. 20; 32) Vzato etymologicky termín „blason“ (erb) odkazuje na dech, na vyduť štítu (slovo pochází z německého kořene „blasen“, tzn. nafukovat, vydouvat atd.). A právě na vyduť straně byl štít nebo erb zdoben výsostnými znaky náležejícími určité osobě. Erb tedy poukazuje na charakteristické vlastnosti daného jedince. Soubor distinktivních znaků nakreslených na štítu reprezentoval osobu rytíře v jeho podstatě, a to v idealizované podobě, tedy tak, jak se viděl on sám. „*Projekční dimenze umožňuje přimět každého k úsilí přemýšlet o sobě se symbolizující hrdostí vlastní erbu.*“ (Perreti, 1983, s. 26–29) André de Peretti současně zdůrazňuje, že metoda erbu umožňuje „*pomoci jedincům ve skupině uvědomit si kolektivně svou podvědomou kulturní strukturu*“. Tato metoda má tu výhodu, že umožňuje individuální vyjádření představ ve sdílitelné a srovnatelné podobě.

V provádění této metody existuje mnoho variant. My jsme si zvolili tu, která je uzpůsobená cílům, které sledujeme, a také tvorbě představ. Využíváme ji tak, že vycházíme nejprve z individuálního a poté kolektivního přístupu, který umožňuje zapojit do logiky jednání úvahy o představách.

Pokud si studenti uvědomí, že mají celkem přesnou představu o tom, co to je „být studentem“, nebo o povolání, které nevykonávají, umožní to zavést do rámce systému univerzitního vzdělávání postupy využívající proces představ (Gilly, 1980). Podle tohoto autora je potřeba dát dynamický směr představě, již je nutno považovat za proces živící se informacemi, úvahami a konfrontacemi.

Výuka na univerzitě v té podobě, jakou navrhujeme, umožňuje začít tuto práci nezbytným poučením, pozorováním v terénu, výzkumy a dalšími pracemi. Dynamičnost tohoto procesu začíná v okamžiku, kdy dochází ke konfrontaci vlastních představ jednotlivce s představami ostatních členů dané skupiny, k čemuž je využíváno především již zmíněného erbu studenta. Považujeme za důležité umožnit studentům toto uvědomění prostřednictvím slovního vyjádření a následného rozboru, a to co nejdříve, tedy ještě předtím než na univerzitě získají první znalosti a kompetence, které by měly podpořit jejich další vývoj.

Student má vyplnit několik různých částí erbu:

- „Heslo studenta.“ Jedná se o to, že student má nějakou krátkou větou vyjádřit své hluboké přesvědčení, které by ho mělo v roli studenta povzbuzovat.
- „Studentova symbolizovaná představa – emblém studenta.“ V druhém poli štítu má být student symbolicky znázorněn pomocí kresby, schématu, loga, ovšem bez jakýchkoli doprovodných slov.
- „Cíle a prostředky.“ Ve třetím poli štítu má student vyjádřit velmi krátkými větami tři cíle, které si jakožto student ukládá. Ve čtvrtém poli má naznačit tři možné prostředky, jimiž by mohl daných cílů dosáhnout.
- „Kompetence a vlastnosti.“ V pátém poli štítu mají být opět velmi krátkými větami nebo jednotlivými slovy vyjádřeny kompetence, které student považuje za důležité k tomu, aby uspěl při studiu, či dokonce, aby dosáhl svého osobního nebo profesního cíle. Šesté pole pak má obsahovat tři vlastnosti nezbytné k dosažení výše zmíněných kompetencí.

Nejprve každý student individuálně vykresluje svůj erb. Poté se studenti seskupí do trojic a mají za úkol odpovídat na stejné pokyny tak, aby společně vytvořili „kolektivní erb“. Výsledek vzájemných diskusí je následně zpracován. Jsme přitom svědky skutečných odmítání, přijímání, potvrzování názorů mezi různými členy skupiny. Výsledek této kolektivní práce musí být poté představen před celou třídou. Zde, v čase vymezeném společné syntéze, dochází rovněž k dalším konzultacím a diskusím.

Tato práce vede studenta k tomu, že může dát alespoň základní odpovědi na následující otázky: Jak se stát uvědomělým (výkonným) studentem? Jak se připravovat na svou budoucnost? Jinými slovy jak se naučit studentskému povolání? Jde o to vědět, co vyučující očekávají, vědět, co učí, aby si student upravil svou středoškolskou představu o jednotlivých oborech na představu lépe odpovídající vysokoškolské realitě, vědět, jaké pracovní vyžití vysokoškolské studium obnáší a jakou nezbytnou vytrvalost vyžaduje..., jak se stát výkonným studentem? Co dělat, aby se student lépe orientoval, lépe rozuměl, lépe se učil?

Kde najde informace, důležité osoby, na které se může obrátit, jak si má dělat poznámky? To je metodologické pole univerzitní práce, zaměřené zároveň na uvědomění si postupů, které student využívá, a na vyhledávání efektivních prostředků. Jak se připravovat na budoucnost? K čemu vede bakalářské studium určené k přechodu na jiný obor (uvažujeme-li v termínech možného studijního programu)? Jaké předměty si vybrat vzhledem ke zvolenému projektu? Jaké jsou vyhlídky na zaměstnání po vystudování daného oboru? Jaká je spojitost mezi tím, co se učí na univerzitě (obory), a uplatněním v odborné sféře?

Druhá fáze - individuální výzkumná práce

Úvahy pokračují specifickou prací týkající se způsobů příjmu informací, které nás obklopují. Paralelně s tím probíhá práce se studenty pod vedením garantů a ve spolupráci s univerzitní knihovnou a společným univerzitním informačním a řídicím centrem.

Třetí fáze - vyhodnocení

V této fázi je sepsána zpráva zaznamenávající osobní vývoj studenta na základě rozboru všech získaných informací.

Před kolektivem je ústně přednesen referát, podávající shrnutí vlastních prožitků a osobních závazků. Cílem rozmluvy je objektivní, autentické, upřímné a osobní představení studentova studijního plánu. Student musí explicitně vyjádřit, co ho motivuje k tomu, aby byl výkonným a uvědoměným studentem, případně aby se dal zapsat na jiný obor. Argumentace je založena na informacích, které student nasbíral v průběhu výše zmíněného kurzu. Nakonec student uvede, v čem mu uvedený modul pomohl při tvorbě jeho budoucího osobního plánu.

„Avignonské výzkumy“

Na Univerzitě v Avignonu byly provedeny dva výzkumy, týkající se naší problematiky. Protože zde není prostor pro detailní informace, uvedeme jen ty, které považujeme pro účely našeho sdělení za nejvýznamnější.

První výzkum umožnil definovat, jakým způsobem může modul „Tvorba osobního plánu“ pomoci studentovi prvního ročníku, aby si osvojil účinnou strategii vzdělávání prostřednictvím odpovídajících kompetencí (Basco, 2002). Výsledky výzkumu rovněž zmenšují vzdálenost, která existuje mezi způsobem práce na univerzitě na jedné straně a očekáváním studentů na straně druhé.

Výzkum měl charakter dotazníkového průzkumu. V průběhu prvního sezení byl 341 studentům prvního ročníku zadán první dotazník (s otevřenými a uzavřenými otázkami). Druhý dotazník byl zadán na konci modulu 255 studentům, kteří zůstali na daných oborech zapsáni.

Jako nabyté nebo právě získané kompetence lze označit následující:

- být schopen vytrvale pracovat,
- být schopen pracovat s využitím účinných metod,
- být schopen zorganizovat si práci,
- být schopen vytrvalého úsilí,
- být schopen pracovat samostatně,
- být schopen vyváženě střídat práci, spánek a zábavu.

Podrobné výsledky (v %) jsou uvedeny v Tab. 1.

Tab. 1:

„Nabyté, právě získané a ještě nenabyté“ kompetence studentů

Kompetence	nabytá		právě získaná		ještě nenabytá	
	před	po	před	po	před	po
být schopen vytrvale pracovat	19 %	22 %	63 %	68 %	18 %	10 %
mít účinné pracovní metody	10 %	19 %	67 %	65 %	23%	16 %
umět si zorganizovat práci	26 %	30 %	57 %	58 %	17%	12 %
být schopen vytrvalého úsilí	36 %	35 %	56 %	54 %	8 %	11%
umět pracovat samostatně	32 %	43 %	63 %	54 %	5 %	3 %
umět vyváženě střídat práci, spánek a zábavu	47 %	33 %	36 %	44 %	17 %	23 %

Druhý výzkum vytkl relevantní ukazatele vedení studentů učiteli, a to zejména pokud jde o pomoc, kterou přinesly řízené činnosti (Basco, 2004). I v tomto případě byly studentům zadány dva dotazníky.

V průběhu prvního sezení byl zadán 230 studentům prvního ročníku první dotazník (s otevřenými a uzavřenými otázkami). Druhý dotazník byl zadán na konci modulu 207 studentům, kteří zůstali zapsáni do daných oborů.

Současně byly realizovány individuální rozhovory u reprezentativního vzorku 84 studentů různého původu, kteří využili možnosti vzdělání v rámci modulu „Tvorby osobního plánu“. Zaměřili jsme se na:

1. Povahu různých typů pomoci, které studenti zaznamenali:
 - A. Pomoc při rozvíjení jemnější a hlubší sebereflexe. Lepší znalost sebe sama může pomoci dosáhnout lepších výsledků při studiu na univerzitě. V praxi má tato práce studentovi umožnit správné vyhodnocení jeho osobních a metodologických kompetencí, což mu má pomoci využít měřítko studijního úspěchu na univerzitě.
 - B. Pomoc při rozvíjení metod vyhledávání informací.
 - C. Pomoc při rozvíjení metod písemného projevu.
 - D. Pomoc při rozvíjení kvality mluveného projevu.
 - E. Pomoc při učení se samostatnosti.
 - F. Pomoc při učení se práci ve skupině.
2. Různé typy vztahů studentů k učitelům.

V rámci modulu „Tvorba osobního plánu“ jsou studenti se svými vyučujícími ve specifických vztazích, založených na diskusi. Tento typ komunikace se vytváří na základě projevů a dotazů studentů a rad pedagogů. To od studentů vyžaduje opravdové nasazení, což vede učitele k tomu, aby zaujali možná trochu odlišný pohled na „osobu studenta“ a aby studentům pravidelně odpovídali na jejich dotazy.

3. Typy vztahů učitelů ke studentům, které studenti považují za žádoucí. Studenti si přejí více se setkávat s učiteli. Život na univerzitě je pro ně nový a vztahy, které zde vládnou, jsou nezvyklé a někdy dokonce studenty pocíťované jako poněkud „drsné“ v porovnání s těmi, které znají ze střední školy. Pokud jde o moduly „Tvorby osobního plánu“, jiné jsou vztahy s profesory humanitních oborů (psychologie, pedagogika, ...), jiné vztahy s profesory přírodních věd. Hned na začátku modulu je nezbytné podat přesné informace o průběhu procesu. Moment překvapení je zpravidla značný, a to zejména pro studenty přírodních věd. Logika práce uvnitř těchto modulů je velmi odlišná od ostatních výukových programů. Studenti zde musí být opravdu motivováni, aby se mohli pustit do úvah o sobě. Až dosud totiž velmi málo přemýšleli o sobě samých. Neumějí „mluvit veřejně“, což se ovšem potřebují naučit vzhledem k budoucím ústním zkouškám a pohovorům, které budou muset absolvovat.

Studenti očekávají, že vyučující z modulu „Tvorby osobního plánu“ bude navíc jakýmsi jejich „poručníkem, tutorem“, který bude sledovat jejich pokrok a který jim bude k dispozici i v situaci, jestliže vyvstane potřeba přechodu na jiný obor.

Vyučující na univerzitě mají umožnit studentům skloubit jejich studium na vysoké škole s budoucí profesionální dráhou.

Evropská perspektiva

Vytváření jednotného systému vysokoškolského studia v rámci evropského prostoru a rozvoj mobility studentů v rámci tohoto prostoru kladou nové nároky na pedagogické týmy, které mají na starosti programy pro výchovu a vzdělávání studentů. Pedagogické týmy mají za úkol respektovat faktor rozmanitosti a pracovat s populací, která chápe univerzitní vzdělání na základě více či méně společných představ, s větším či menším zpožděním, vzhledem k značně se měnícím požadavkům na univerzitní vzdělání.

V této souvislosti se zdá být nezbytné uplatňovat v rámci Evropy srovnatelné přístupy, zabývat se transverzálními kompetencemi studentů, jejich pracovními postupy a pedagogickými metodami, doprovázet studenty na cestě za univerzitními úspěchy.

Univerzita v Avignonu je koordinátorem projektu, který je zaměřen na studenty prvního cyklu vysokoškolského studia (bakalářského programu) pěti evropských univerzit (kromě Univerzity v Avignonu jde o Polytechnickou školu humanitních věd v Helsinkách ve Finsku, Psychologickou a pedagogickou fakultu v Lisabonu v Portugalsku, Institut románské filologie Univerzity v Pešti v Maďarsku a o Institut románské filologie Jagellonské univerzity v Krakově v Polsku).

Projekt usiluje o rozpoznání efektivních vzdělávacích strategií, které by braly v úvahu transverzální kompetence a představy studentů z evropských zemí. Takto bude možné sladit speciální vzdělávací programy určené pro studenty bakalářského studia od prvních ročníků tak, aby je bylo možno co nejlépe vést při vytváření jejich osobního, event. i profesionálního plánu.

Hlavním cílem tohoto projektu je přispět k formování společné znalosti studentského života v rámci Evropy, a to prostřednictvím lepšího porozumění způsobu, jakým se vytvářejí v jednotlivých členských zemích transverzální kompetence umožňující studentům úspěšné studium na univerzitě.

Žádoucí je větší otevřenost vůči partnerství. Každá z univerzit, které se již zapojily do tohoto projektu, bude moci v praxi rozvíjet tento cíl jak v rámci své země, tak na mezinárodní úrovni.

Závěr

Jsmo si vědomi řady dosud otevřených otázek teoretické povahy, např. jak dalece je měnitelná osobnost ve věku studenta vysoké školy, resp. kdy se vytvářejí základy potřebných kompetencí pro studium vysoké školy, do jaké míry je

možné ovlivnit je „zvenčí“ apod. Cílem tohoto sdělení však nebylo zabývat se těmito úvahami, nýbrž předložit zde informace o projektu rozvoje vybraných studijních kompetencí (osobnostní povahy), který je realizován ve Francii na univerzitě v Avignonu.

Prezentovaný modul nabízí studentům skutečnou práci na „jejich osobě“ prostřednictvím „lepší znalosti sebe sama“. Právě díky tomuto osobnímu nasazení budou moci být co nejlépe zpraveni o pravidlech univerzitního světa, budou schopni správně si zvolit obor, jemuž se chtějí věnovat, a budou úspěšní při svém studiu. Osobní plán v té podobě, jak jsme ho zde definovali, má studentovi umožnit vytvořit si svůj studijní plán na základě znalosti kurzu, do něž se zapsal. Má mu také pomoci zorientovat se v nabídce povolání odpovídajících jeho kvalifikaci po absolvování vybraného kurzu a vypracovat si plán své profesní dráhy.

Práce na „sebepoznání“ má tedy studentovi dát větší šanci k úspěšnému zvládnutí pravidel „univerzitního světa“. Student může být výkonný, pokud si uvědomí na jedné straně organizační normy a pravidla univerzity, ale také pokud vezme na vědomí požadavky, které má on sám dodržovat, aby uspěl. Pokud je bude dodržovat, bude úspěšný u zkoušek a také při výběru svého profesního zaměření.

Tyto moduly studentům nabízejí možnost vytvořit si efektivní vzdělávací strategie, a to zejména vytvářením kompetencí. Tato specifická práce umožňuje „tvorbu profilu osobnosti studenta“. V průběhu tohoto procesu se vyučující stává vychovatelem a tutorem svých studentů. Prostřednictvím tohoto procesu může student získat transverzální kompetence, které jsou nezbytné k jeho úspěchu. Osobní nasazení studenta při tvorbě jeho osobního plánu by mělo pokračovat i ve třetím ročníku bakalářského studijního programu úvahami o vlastním profesionálním projektu.

Prestože v České republice zatím není možné přijmout do prvního ročníku všechny zájemce o vysokoškolské studium, zkušenosti z Francie jsou pro nás inspirativní. Také v České republice byla v souladu s Boloňskou deklarací zahájena transformace vysokoškolského vzdělávání ve smyslu strukturační stávajících studijních programů – oborů. Tvorba bakalářských a navazujících magisterských studií však zdaleka není jedinou změnou, ke které vysoké školy přistoupily. Je jich celá řada. Významné je zejména rozšiřování studijní nabídky a stále větší počet studentů, kteří jsou do nejrůznějších vysokoškolských studijních programů – oborů přijati. Přibývá pracovišť, která vysokoškolské vzdělání nabízejí, jak ve veřejném, státním, tak i soukromém sektoru. Tím se Česká republika

v oblasti vysokoškolského vzdělávání přibližuje k vyspělým evropským, a nejen evropským, zemím. Je jen otázkou času, kdy budou na naše univerzity přijímáni všichni zájemci o vysokoškolské studium, stejně jako je tomu ve Francii. I my budeme muset vytvořit studentům takové podmínky, aby měli šanci při svém studiu uspět. Kdo a jak by měl něco podobného realizovat u nás, je však zatím jen ve stádiu úvah. Je však jisté, že to bude úkol nesmírně náročný vzhledem k nárůstu počtu studentů, jejich různorodosti, prohlubujícím se kulturním a společensko-ekonomickým rozdílem, tím spíše, nechceme-li chtít snížit kvalitu vysokoškolského vzdělávání. A to především musí být naší prioritou.

Literatura

- BASCO, L., LEFEBRE, M. E., BLANCON, R. *Peut-on aider les étudiants de premier cycle à élaborer de stratégies de formation efficace?* Avignon : Etudes Vauclusiennes, Association des études vauclusiennes, 2003, s. 45–51.
- BASCO, L., LEFEBRE, M. E. *Evaluation des enseignements des modules "Construction de Projet Personnel et des effets produits sur les étudiants, Peut-on aider les étudiants de premier cycle à élaborer des stratégies de formation efficaces?* Introduction de la démarche qualité dans l'enseignement supérieur. Grenoble 2: Kalis, Université Pierre Mendès France, 2001, s. 68–81.
- CANER, F. *Du projet personnel et professionnel des étudiants en Sciences et Technologies.* Spiral – Revue de Recherche en Education № 26, 2000, s. 259–273.
- COHEN, É. *Představení systému francouzského vysokého školství.* Cahier du CeFRoS № 24. L'enseignement supérieur en France et en République tchèque: perspectives européennes – Vysoké školství v České republice a ve Francii: evropské perspektivy. Praha : CeFRoS – Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 2001, s. 95–101.
- FORNER, Y., AUTRET, K. *Indécision et adaptation de l'Université.* Revue trimestrielle l'Orientation Scolaire et Professionnelle, 2000.
- Ministère de l'éducation nationale. Note d'Information 00.25 *Les facteurs de réussite dans les deux premières années d'enseignement supérieur (DEUD, DUT, BTS)*, 2000.
- GILLY, M. *Maître-élève, rôle institutionnel et représentations.* Paris: P. U. F., 1980.
- PERRETI, A. *Changer l'école.* Paris : Revue des Amis de Sèvres, 1983, s. 26–29.
- PLAYI, A. M' *Contribution à l'évaluation de l'efficacité des dispositifs de remédiation,* Revue Mesure et évaluation en éducation Vol. 22, 1999, s. 45–67.
- SORVAL, G. *Le langage secret du blason,* Albin Michel, 1981.

VIAL, M. *Faire participer l'étudiant à l'évaluation de son cursus? Quelle place pour l'enquête de satisfaction?* Revue Mesure et évaluation en éducation Vol. 21, 1998, s. 43–66.

Integrace. [on-line]. Dostupné z:

http://www.integrace.cz/integrace/fran_sekce/fran_info.asp

[cit. 21. 7. 2006]

Étudier en France. [on-line]. Dostupné z:

<http://www.edufrance.fr/fr/a-etudier/PDF/Choisir.pdf> [cit. 24. 7. 2006]

dr. Louis Basco

Laboratoire Culture et Communication

(Axe médiations éducatives et didactiques)

Université d'Avignon

74, rue Louis Pasteur

84029 Avignon Cédex 1

France

e-mail: louis.basco@univ-avignon.fr

Mgr. Martina Cichá, Ph.D.

Katedra antropologie a zdravotní péče

Pedagogická fakulta UP v Olomouci

Žižkovo nám. 5

771 40 Olomouc

Česká republika

e-mail: martina.cicha@post.cz